herpy

PADALCOWATE

Checkerboard Worm Lizard

Trogonophis wiegmanni

Trogonophis wiegmanni to mała, beznoga amfisbena z Maroka, Algierii i Tunezji, która całe życie spędza zakopana w piaszczystej ziemi i pod kamieniami. Zwierzę mierzy 12-18 cm od pyska do kloaki, ma krótki, stożkowaty ogon i wzór przypominający szachownicę. Gatunek rodzi żywe młode i wymaga głębokiego, lekko wilgotnego podłoża, równomiernego ogrzewania od spodu oraz spokoju. Wiedza o jego utrzymaniu jest bardzo skąpa.

Rodzina: Trogonophidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**12-18 cm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**5-10 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Kopiący nory**
Środowisko	**Półpustynia i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Ekspert**

HODOWLA

Min. terrarium	**40 × 30 × 30 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**20-25 °C**
Temperatura w nocy	**15-20 °C**
Wilgotność	**50-70%**
Woda	**Bez miski z wodą**
UVB	**Niewymagane**
Pokarm	**Owady i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Dojrzałość płciowa	**30 miesięcy**
Wielkość miotu	**2-5 młodych**
Zniesienia w roku	**1**
Ciąża	**120-150 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Trogonophis wiegmanni to amfisbena z rodziny Trogonophidae i jedyny współcześnie żyjący gatunek z rodzaju *Trogonophis*. Amfisbeny (Amphisbaenia) to beznogie, robakowate jaszczurki przystosowane do życia pod ziemią. Ciało jest cylindryczne, podzielone na pierścienie, a w porównaniu z innymi beznogimi jaszczurkami krótkie i grube, z wklęsłymi liniami bocznymi. Głowa jest zaokrąglona i lekko spłaszczona, pysk nieco wysunięty, nozdrza skierowane do przodu, a zewnętrznych uszu brak. Ogon jest krótki i stożkowaty i nie może zostać odrzucony. Ani samce, ani samice nie mają porów przedodbytowych.

Dorosłe zwierzęta mierzą zwykle 12-18 cm od pyska do kloaki, średnio około 14-15 cm, a największe osobniki osiągają podobno 24 cm. Ogon ma tylko około 1 cm. Obie płcie są tej samej wielkości. Masa ciała nie jest udokumentowana. Ubarwienie tworzy wzór szachownicy z ciemnych i jasnych pól. Forma nominatywna *T. w. wiegmanni* ma bladożółte tło, natomiast *T. w. elegans* ma tło szarobiałe lub różowe.

Rodzaj odróżnia się od pokrewnego rodzaju *Blanus* tym, że *Trogonophis* nie ma porów przedodbytowych, nozdrze leży w osobnej tarczce nosowej, a ogon jest krótki i stożkowaty, podczas gdy *Blanus* ma dłuższy ogon, zwężający się dopiero ku końcowi. Badania genetyczne wykazały w obrębie *T. wiegmanni* trzy gatunki kryptyczne, które nie zostały jednak jeszcze opisane. Nazwa rodzajowa pochodzi od greckich słów trogon, "gryzoń", i ophis, "wąż", a nazwa gatunkowa upamiętnia niemieckiego zoologa Arenda Friedricha Augusta Wiegmanna.

Występowanie i środowisko

Trogonophis wiegmanni występuje w północno-zachodniej Afryce: w Maroku, północnej Algierii oraz zachodniej i środkowej Tunezji. Gatunek żyje także na Wyspach Chafarinas u wybrzeży Maroka, które politycznie należą do Hiszpanii. Podgatunek *T. w. elegans* zamieszkuje Maroko, a *T. w. wiegmanni* pozostałą część zasięgu.

Gatunek spotyka się od poziomu morza do wysokości około 1900 m.

> **Naturalny zasięg:** Maroko, Algieria i Tunezja.

ŚRODOWISKO

Trogonophis wiegmanni żyje w klimacie śródziemnomorskim: w zaroślach, lasach dębowych oraz dębowo-jałowcowych, na stepach, na piaszczystych płatach pozbawionych roślinności, na łąkach i na terenach uprawnych. Zwierzęta zamieszkują piaszczystą, luźną glebę pod warstwą liści i przebywają pod kamieniami, gdzie ziemia jest wilgotna, a ofiar jest dużo. Gatunek całe życie spędza pod ziemią i tylko rzadko wychodzi na powierzchnię.

Zwierzęta często znajduje się w parach lub małych grupach rodzinnych pod tym samym kamieniem. Dwa dorosłe osobniki pod jednym kamieniem to zawsze samiec i samica, a dwóch zwierząt tej samej płci nigdy nie spotyka się razem. Młode rodzą się pod koniec lata lub wczesną jesienią i potem trzymają się blisko dorosłego osobnika, najczęściej samicy. Latem, gdy ziemia wysycha i się nagrzewa, zwierzęta schodzą głęboko w glebę i są niemal nieaktywne aż do powrotu deszczów.

Dieta obejmuje owady i inne małe, glebowe bezkręgowce. Preferowane są larwy owadów i ślimaki, natomiast mrówki i równonogi są niemal pomijane, choć występują licznie. W suche lata liczba i różnorodność ofiar spada, a kondycja zwierząt się pogarsza.

Hodowla

TERRARIUM

Wiedza o utrzymaniu *Trogonophis wiegmanni* jest bardzo skąpa. Gatunek całe życie spędza pod ziemią i prawie nigdy nie jest widoczny, dlatego zalecenia opierają się na jego środowisku naturalnym oraz na doświadczeniach z tym gatunkiem i z *Blanus cinereus*, a część podanych wartości to szacunki.

Parę lub małą grupę rodzinną można trzymać w terrarium o wymiarach co najmniej 40 × 30 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość). Najważniejsze jest podłoże: zwierzęta niemal cały czas pozostają zakopane, więc to podłoże decyduje o ich samopoczuciu. Przygotuj luźne podłoże z włókna kokosowego, najlepiej zmieszanego z piaskiem i nienawożoną ziemią, z warstwą liści na wierzchu. 5 cm luźnego włókna kokosowego wystarczy, by zwierzęta mogły się zakopać, ale 10-15 cm pozwala im wybierać zarówno temperaturę, jak i wilgotność.

Połóż na podłożu płaską płytkę lub kamień o wymiarach około 20 × 20 cm. Odpowiada on kamieniowi, pod którym zwierzęta przebywają w naturze; tu się ogrzewają i znajdują pokarm. Używaj wyłącznie czystej ziemi bez nawozów i środków ochrony roślin, ponieważ pozostałości herbicydów i nawozów mogą szkodzić zwierzętom żyjącym w glebie. Terrarium musi mieć szczelną pokrywę. Rośliny, gałęzie ani kryjówki poza płytką nie są potrzebne. Usuwaj widoczne odchody i resztki pokarmu, a podłoże wymieniaj, gdy zakwaśnieje lub pojawi się na nim pleśń.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

TEMPERATURA

Zwierzęta ogrzewają się, leżąc zakopane w nagrzanej ziemi, a nie w cieple światła. Ogrzewaj podłoże od spodu kablem grzewczym lub matą grzewczą pod jednym końcem terrarium, sterowanymi termostatem, tak aby podłoże w ciepłej części miało 24-25 °C, a w pozostałej około 20-22 °C. Zwierzęta same wybierają temperaturę ciała około 22 °C. Dopilnuj, by podłoże nigdy nie nagrzewało się powyżej 25-26 °C. Mierz temperaturę podłoża czujnikiem umieszczonym w ziemi, a nie temperaturę powietrza.

Lampa grzewcza od góry wysusza podłoże i nie jest stosowana. Noc może być nieco chłodniejsza, około 15-20 °C; to szacunek. Przegrzanie jest groźniejsze niż chłód: w naturze zwierzęta schodzą głębiej, gdy ziemia staje się ciepła i sucha. Nie udokumentowano, czy chłodniejszy okres zimowy jest konieczny.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Liczy się wilgotność podłoża, a nie powietrza. Podłoże powinno być lekko wilgotne na całej głębokości: ściśnięte w dłoni ma trzymać kształt, ale nie ociekać wodą. Codziennie zraszaj podłoże wodą. Utrzymuje to wilgoć ziemi i zapewnia zwierzętom wodę do picia, którą pobierają z gleby. Stwórz gradient, tak aby jeden koniec był nieco wilgotniejszy od drugiego, a zwierzęta mogły same wybierać. Miska z wodą nie jest potrzebna.

Podłoże, które całkowicie wysycha, prowadzi do złej kondycji i stresu. Podłoże stale mokre powoduje pleśń i problemy ze skórą. Wilgotność powietrza w terrarium nie jest udokumentowana; 50-70 % to szacunek.

OŚWIETLENIE I UVB

Zwierzęta przebywają zakopane i nie wychodzą na światło. UVB nie jest potrzebne. Terrarium powinno stać w pomieszczeniu z naturalnym rytmem dobowym, z dziennym światłem z okna (nie w bezpośrednim słońcu, gdzie szybko robi się za gorąco) albo z oświetleniem sterowanym wyłącznikiem czasowym przez 10-14 godzin dziennie, zależnie od pory roku. Własny rytm dobowy zwierząt nie jest udokumentowany.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Trogonophis wiegmanni jest mięsożerny i zjada owady oraz inne małe, glebowe bezkręgowce. W naturze preferowanymi ofiarami są larwy owadów i ślimaki, natomiast mrówki i równonogi są niemal ignorowane.

Dobrym pokarmem są larwy i poczwarki mącznika, małe ślimaki oraz świeżo zabite świerszcze, oprószone preparatem multiwitaminowym. Podawaj pokarm pod płytkę trzy razy w tygodniu; zostaje zjedzony w ciągu kilku godzin. Nietknięty pokarm usuwaj po dobie, żeby nie spleśniał. Ilość pokarmu nie jest udokumentowana; dostosowuje się ją do tego, czy zwierzęta utrzymują masę ciała.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Trogonophis wiegmanni rzadko jest widoczny. Zwierzęta leżą zakopane i pokazują się tylko pod płytką. To normalne. Nie wykopuj zwierząt, by je sprawdzić, ponieważ niepokojenie i stres czynią je mniej aktywnymi. Ostrożnie unieś płytkę, by zobaczyć, czy pokarm został zjedzony i czy zwierzęta są na miejscu. Nie jest to gatunek do brania na ręce.

W naturze zwierzęta żyją w parach i grupach rodzinnych, a osobników tej samej płci nigdy nie spotyka się razem. Trzymaj je więc pojedynczo, jako parę samiec-samica albo jako grupę rodzinną złożoną z pary i jej młodych, i nigdy nie łącz dwóch dorosłych tej samej płci. Zwierzęta rozpoznają partnera, siebie i młode po zapachu. Latem są mniej aktywne, również w terrarium, i wycofują się w głąb podłoża.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Gatunek osiąga dojrzałość płciową w wieku około 2½ roku. Obie płcie są tej samej wielkości i nie da się ich odróżnić z zewnątrz. Płeć można pewnie określić, wypychając hemipenisy przy kloace, co wymaga doświadczenia i powinno być wykonane przez lekarza weterynarii doświadczonego w leczeniu gadów.

GODY I KOPULACJA

Kopulacja odbywa się wiosną, a młode rodzą się dopiero pod koniec lata, więc samica nosi je przez całe lato. Rozród w niewoli nie został opisany. Parę samiec-samica można trzymać razem przez cały rok, tak jak w naturze, gdzie zwierzęta przebywają razem pod tym samym kamieniem. Nigdy nie trzymaj razem dwóch samców i po kopulacji sprawdzaj, czy nie ma ran.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Gatunek rodzi żywe młode pod koniec lata lub wczesną jesienią, po suchym lecie. Miot liczy 2-5 młodych. Młode są bardzo duże, mierzą około połowy długości matki od pyska do kloaki, a cały miot może ważyć tyle co samica. Ciężarna samica potrzebuje głębokiego, lekko wilgotnego podłoża, ogrzewania od spodu, obfitego pokarmu i spokoju. Nie wykopuj jej.

INKUBACJA

Nie ma jaj do inkubacji. Ciąża trwa od kopulacji wiosną do porodu pod koniec lata. Jej długość nie została zmierzona, a 120-150 dni to szacunek oparty na porach roku.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Odchów w niewoli nie został opisany. Nowo narodzone młode mierzą około 7 cm od pyska do kloaki. W naturze trzymają się blisko dorosłego osobnika, najczęściej matki, i mogą pozostawać w grupie rodzinnej. Potrzebują takiego samego podłoża, wilgotności i temperatury jak dorosłe oraz małych ofiar, takich jak małe mączniki, małe ślimaki i małe świerszcze.

Zdrowie i częste błędy

Wiedza o chorobach tego gatunku w niewoli praktycznie nie istnieje. Problemy, których można się spodziewać, prawie zawsze wynikają z warunków utrzymania:

- Odwodnienie i stres w podłożu zbyt suchym lub zbyt ciepłym.
- Pleśń i problemy ze skórą w podłożu stale mokrym.
- Uszkodzenia spowodowane ziemią z pozostałościami nawozów lub środków ochrony roślin.
- Brak pokarmu: zwierzęta nie przybierają na masie, jeśli nie znajdują pokarmu pod płytką.

Zwierzęta są trudne do obserwacji. Zwracaj uwagę, czy pokarm jest zjadany i czy zwierzęta pokazują się pod płytką. Zwierzę, które przez dłuższy czas leży na powierzchni, jest chore lub źle się czuje. Zgłoś się do lekarza weterynarii doświadczonego w leczeniu gadów.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.